

บทที่ 1

บทนำ

ภูมิหลัง

การพัฒนาคนให้มีความสามารถพัฒนาประเทศได้อย่างมีประสิทธิภาพขึ้นอยู่กับ การได้รับการศึกษาที่มีคุณภาพ เพราะการศึกษาเป็นเครื่องมือในการพัฒนาคน การให้การศึกษาแก่เด็กหรือเยาวชนในชาติให้มีความรู้ ความเข้าใจและสามารถในการแก้ปัญหาต่าง ๆ รวมทั้งมีคุณธรรมมีทักษะความรู้ในการประกอบอาชีพ และเป็นพลเมืองที่ดี สังคมยอมรับนั้น จะช่วยพัฒนาประเทศให้มีความเจริญก้าวหน้าทั้งด้านเศรษฐกิจ ด้านการเมือง ตลอดจนด้านสังคมและวัฒนธรรม นอกจากนี้ การศึกษายังช่วยให้นักได้พัฒนาตนเองด้านต่าง ๆ ตลอดช่วงชีวิต วางรากฐานพัฒนาการของชีวิต ตั้งแต่แรกเกิด การพัฒนาศักยภาพและขีดความสามารถด้านต่าง ๆ ทำให้เป็นคนรู้จักคิดวิเคราะห์ แก้ปัญหา มีความคิดริเริ่มสร้างสรรค์ มีคุณธรรมจริยธรรม รู้เท่าทันการเปลี่ยนแปลง รู้จักพึ่งตนเอง ที่จะดำรงชีพและประกอบอาชีพ สามารถดำรงชีวิตอย่างมีความสุข ร่วมเป็นพลังสร้างสรรค์ อันเป็นการจัดการศึกษาที่มีคุณภาพ การพัฒนาประเทศและสังคมก็ย่อมทำได้สะดวก รวดเร็ว ได้ผลที่แน่นอนรวดเร็ว และก้าวไปอย่างยั่งยืน การจัดการศึกษาที่มีคุณภาพเป็นกระบวนการที่ต้องใช้ การประสานความร่วมมือกันหลายฝ่าย หน่วยปฏิบัติที่มีบทบาทในการจัดการศึกษาให้มีคุณภาพ พัฒนาผู้เรียนโดยตรง คือ สถานศึกษา การที่สถานศึกษาจะสามารถจัดการศึกษาได้อย่างมีคุณภาพ ต้องอาศัยระบบบริหารจัดการที่ดี กระบวนการสำคัญจะส่งผลให้ระบบบริหารจัดการที่ดีคือ การบริหารวิชาการ (สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ. 2543 : 1)

กฎกระทรวงกำหนดหลักเกณฑ์การแบ่งส่วนราชการภายในสถานศึกษาที่จัดการศึกษา ขั้นพื้นฐาน หรือส่วนราชการที่เรียกชื่ออย่างอื่น พ.ศ. 2547 (ราชกิจจานุเบกษา. 2547 : 3) กำหนดให้สถานศึกษาแบ่งส่วนราชการในสถานศึกษาตามภารกิจของสถานศึกษา กระทรวงศึกษาธิการ (2546 ก : 32) แบ่งส่วนราชการในสถานศึกษาเป็น 4 งาน คือ งานการบริหารวิชาการ งานการบริหารงบประมาณ งานการบริหารบุคคล และงานการบริหารทั่วไป ซึ่งการบริหารงานวิชาการเป็นหัวใจสำคัญที่สุดของโรงเรียน เป็นงานหลักของการบริหารสถานศึกษาไม่ว่าสถานศึกษาจะเป็นประเภทใด มาตรฐานและคุณภาพของสถานศึกษา จะพิจารณาได้จากผลงานด้านวิชาการ เนื่องจากงานวิชาการเกี่ยวข้องกับหลักสูตร การจัดโปรแกรมการศึกษา และการจัดการเรียนการสอน ซึ่งเป็นหัวใจของการจัดการศึกษาในสถานศึกษา ผู้บริหารสถานศึกษาและบุคลากรทุกระดับของ

สถานศึกษาซึ่งอาจจะเกี่ยวข้อง ทั้งทางตรงหรือทางอ้อมก็อยู่ในลักษณะของงานนั้น (ปริยาพร วงศ์อนุตรโรจน์. 2542 : 1) งานวิชาการเป็นงานพัฒนาคุณภาพผู้เรียนให้มีคุณภาพตามที่คาดหวัง ประกอบด้วยงานหลายๆ ด้านทั้งงานเกี่ยวกับหลักสูตร ซึ่งตามพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พุทธศักราช 2542 และแนวความคิดการปฏิรูปการศึกษา สถานศึกษาจะต้องนำหลักสูตรแกนกลาง มาจัดเป็นหลักสูตรสถานศึกษา ร่วมกับสาระการเรียนรู้ที่เหมาะสมกับท้องถิ่นที่สถานศึกษาเป็นผู้กำหนด งานเกี่ยวกับการเรียนการสอนซึ่งมีการเปลี่ยนแปลงความคิดที่ให้นิยามผู้เรียนเป็นสำคัญ เน้นการปฏิบัติจริง งานเกี่ยวกับการประเมินผลการเรียน ที่หันมาเน้นการประเมินตามสภาพจริง ไม่เน้นการใช้ข้อทดสอบแต่เพียงอย่างเดียว นอกจากนี้ยังมีอีกหลาย ๆ ด้านที่เป็นองค์ประกอบ สำคัญของการพัฒนาผู้เรียนให้มีคุณภาพ ซึ่งรวมเรียกว่างานวิชาการ (กมล ภูประเสริฐ. 2545 : 6)

จากความสำคัญของการบริหารงานวิชาการดังกล่าว ผู้บริหารสถานศึกษาจำเป็นต้องใส่ใจที่จะต้องเอาใจใส่ดูแลการบริหารวิชาการเป็นพิเศษ แต่ก็ยังมีผู้บริหารสถานศึกษาจำนวนไม่น้อย ที่มองเห็นว่างานด้านอื่น ๆ สำคัญกว่างานวิชาการ ทำให้เกิดผลกระทบต่อคุณภาพการศึกษา หรือแม้ว่ามีความตระหนักว่างานวิชาการเป็นงานที่มีความสำคัญมากในการบริหารโรงเรียน แต่โดยทั่วไปในการปฏิบัติจริง ผู้บริหารสถานศึกษาส่วนใหญ่ก็ยังให้ความสำคัญในการบริหารงาน วิชาการน้อยอยู่ และเป็นที่น่าประจักษ์ว่า การบริหารงานในสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา ซึ่งเป็น หน่วยงานใหม่ที่เกิดขึ้นจากการปฏิรูปการศึกษา ก็ยังให้ความสำคัญในด้านวิชาการน้อย ทั้งผู้บริหารสถานศึกษาและสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาส่วนใหญ่จะให้ความสำคัญใน การบริหารงานบุคคล การบริหารงานธุรการ และการบริหารงานอาคารสถานที่เป็นอันดับแรก (สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามหาสารคาม เขต 1. 2548 ก : 3) กระทรวงศึกษาธิการมีโรงเรียน ขนาดเล็กที่มีนักเรียนต่ำกว่า 120 คน สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน (สมเกียรติ ชอบผล. 2551: <http://www.obec.go.th/new/show_news.php?article_id=1336> 26 มีนาคม 2551) จากปี 2548 ถึงปี 2550 มีแนวโน้มเพิ่มขึ้น สาเหตุมาจาก การเกิดลดลง อัตราการไปเรียนในเมือง เพิ่มขึ้น และในสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามหาสารคาม เขต 1 (2551 : 3) มีโรงเรียนขนาดเล็ก เพิ่มขึ้นเช่นกัน และพบว่ามีปัญหาที่สำคัญ คือ ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของนักเรียนค่อนข้างต่ำ การลงทุนทางการศึกษาค่อนข้างสูงเมื่อเทียบกับโรงเรียนขนาดใหญ่ ปัญหาด้านขวัญกำลังใจของ บุคลากรในโรงเรียนขนาดเล็กจะน้อยกว่าโรงเรียนขนาดใหญ่การพัฒนาเอกสารหลักสูตร ระบบ การเก็บรวบรวมข้อมูลการวัดผลและประเมินผลการเรียนการสอนไม่เป็นปัจจุบัน ห้องสมุดที่เป็น แหล่งเรียนรู้มีสภาพไม่เหมาะสมและไม่เอื้อต่อการศึกษาค้นคว้า การดำเนินงานไม่มีประสิทธิภาพ ขาด การวางแผนการประชุมอบรมทางวิชาการ ครูมีไม่ครบชั้น ครูต้องสอนคนละ 2-3 ชั้นเรียน ครูต้อง รับผิดชอบงานหลายด้าน ทำให้มีเวลาสอนน้อย สอนได้ไม่เต็มที่ ขาดงบประมาณที่จะสนับสนุน การจัดการเรียนการสอน ขาดสื่อการเรียนการสอน ขาดวัสดุอุปกรณ์ที่ทันสมัยและเพียงพอ ขาด

แหล่งวิทยากรภายนอก (ประกอบ กุฎโพธิ์, 2548 : 4) (ธีรพัฒน์ ภาชี, 2544 : 26) ในส่วนปัญหาการบริหารงานวิชาการสำหรับโรงเรียนขนาดเล็กจะมีปัญหาสำคัญในเรื่องการบริหารหลักสูตร ครูไม่เข้าใจหลักสูตร การมีส่วนร่วมในการจัดทำหลักสูตร การจัดกระบวนการเรียนการสอน ครูไม่สามารถเตรียมการสอนได้ครอบคลุมสาระการเรียนรู้ที่รับผิดชอบสอนซึ่งมีหลายวิชาและหลายชั่วโมงและหลายชั้นในหนึ่งวัน ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของนักเรียนค่อนข้างต่ำ ขาดสื่ออุปกรณ์การเรียนการสอน การวัดผลและประเมินผลขาดเครื่องมือวัดผลที่ได้มาตรฐานการวิจัย เพื่อพัฒนาคุณภาพการศึกษา ครูขาดความสนใจและความตระหนักถึงความสำคัญของการวิจัย การนิเทศการศึกษายังดำเนินการนิเทศไม่เป็นไปตามแผนการนิเทศ โดยมีแนวทางในการแก้ปัญหาถือการส่งครูเข้ารับ การประชุมชี้แจง จัดอบรมพัฒนาความรู้ทางด้านหลักสูตร การจัดการเรียน การสอน การวัดผลประเมินผล การวิจัย และการนิเทศการศึกษา ให้ผู้มีส่วนได้เสียมีส่วนร่วม (ช่อรัตน์ดา เกศทอง, 2551 : 83-84) การดำเนินการจัดการเรียนรู้แบบบูรณาการ โดยบูรณาการเป็นรายชั้น สำหรับโรงเรียนขนาดเล็กที่มีครูครบชั้นเรียน จัดการเรียนรู้แบบบูรณาการแบบรวมชั้น สำหรับโรงเรียนขนาดเล็กที่มีครูไม่ครบชั้น จัดการเรียนรู้แบบบูรณาการโดยใช้โครงการ/โครงการ/กิจกรรม เป็นการจัดการเรียนรู้ในรูปแบบของฐานการเรียนรู้ กิจกรรมแรลลี่เพื่อการเรียนรู้ หน่วยเรียนรู้ ศูนย์การเรียนรู้จัดการเรียนรู้แบบบูรณาการ โดยใช้ computer เพื่อการเรียนรู้เน้นให้นักเรียนใช้สื่อ ICT ค้นคว้า แสวงหา และสร้างองค์ความรู้ได้ด้วยตนเอง และการพัฒนาหลักสูตรท้องถิ่นและแหล่งเรียนรู้ (สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาสระแก้ว เขต 1, 2551:1) โรงเรียนวันครู 2502 สถานที่ผู้วิจัยปฏิบัติงานอยู่เป็นโรงเรียนขนาดเล็ก มีบุคลากรไม่เพียงพอ มีปัญหาด้านวิชาการ สอดคล้องกับปัญหาที่นักวิชาการเสนอไว้ คือ ครูมีเวลาในการเตรียมการสอนล่วงหน้าน้อยการจัดการเรียนการสอนต้องใช้วิธีการสอนแล้วให้นักเรียนทำแล้วไปสอนชั้นอื่น จัดการเรียนการสอนแบบบูรณาการทั้งเนื้อหาและช่วงชั้น ขาดงบประมาณในการจัดหาสื่อวัสดุการเรียนการสอนและที่จะพัฒนาครูให้มีความรู้ที่ทันสมัยสามารถใช้สื่อเทคโนโลยีสมัยใหม่ได้ ได้รับการสนับสนุนด้านสื่อวัสดุอุปกรณ์ ไม่เพียงพอต่อความต้องการจำเป็น (โรงเรียนวันครู 2502, 2551 : 33)

จากหลักการสำคัญของการศึกษาในการพัฒนาคนให้สามารถพัฒนาประเทศชาติให้เจริญก้าวหน้า ความสำคัญของการบริหารวิชาการ ปัญหาในการบริหารโรงเรียนขนาดเล็ก ปัญหาในการบริหารงานวิชาการขนาดเล็กผู้วิจัยในฐานะที่เป็นผู้บริหาร โรงเรียนขนาดเล็ก จึงมีความสนใจอย่างยิ่งที่จะศึกษารูปแบบการบริหารงานวิชาการสำหรับโรงเรียนขนาดเล็ก เพื่อให้ได้รูปแบบการบริหารงานวิชาการสำหรับโรงเรียนขนาดเล็ก และนำไปแก้ปัญหาและพัฒนาโรงเรียนขนาดเล็กให้มีคุณภาพให้บรรลุตามเจตนารมณ์ของพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ ให้ผู้เรียนมีคุณภาพตามเกณฑ์มาตรฐานในโอกาสต่อไป

คำถามการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้มีคำถามนำสำหรับการวิจัย คือ รูปแบบการบริหารงานวิชาการสำหรับโรงเรียนขนาดเล็กควรประกอบด้วยอะไรบ้าง

วัตถุประสงค์การวิจัย

เพื่อสร้างและพัฒนารูปแบบการบริหารงานวิชาการสำหรับโรงเรียนขนาดเล็ก

ขอบเขตการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้ ผู้วิจัยได้กำหนดขอบเขตที่จะศึกษา ดังนี้

1. ขอบเขตด้านเนื้อหา

รูปแบบการบริหารงานวิชาการสำหรับโรงเรียนขนาดเล็ก ประกอบด้วย องค์ประกอบหลัก 2 องค์ประกอบ คือ องค์ประกอบหลักที่ 1 ขอบข่ายการบริหารงานวิชาการสำหรับโรงเรียนขนาดเล็ก และองค์ประกอบหลักที่ 2 กระบวนการพัฒนาการบริหารงานวิชาการสำหรับโรงเรียนขนาดเล็ก

2. แหล่งข้อมูล ประกอบด้วย

2.1 ศึกษาองค์ประกอบของรูปแบบการบริหารงานวิชาการสำหรับโรงเรียนขนาดเล็ก ดำเนินการศึกษาจากแหล่งข้อมูล 3 แหล่ง ดังนี้

2.1.1 ศึกษาแนวคิด ทฤษฎี และงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับองค์ประกอบที่สำคัญของรูปแบบ เกี่ยวกับการบริหารงานวิชาการ ขอบข่ายและภารกิจงานด้านการบริหารวิชาการสำหรับโรงเรียนขนาดเล็ก และทฤษฎีการบริหาร

2.1.2 ศึกษาความคิดเห็นผู้บริหารสถานศึกษา ครูวิชาการ และประธานคณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน เกี่ยวกับองค์ประกอบของรูปแบบการบริหารงานวิชาการสำหรับโรงเรียนขนาดเล็กด้วยแบบสอบถาม โดยสอบถามจำนวน 26 โรงเรียน จำนวน 78 คน จากโรงเรียนขนาดเล็กสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามหาสารคาม เขต 1

2.1.3 ศึกษาผลงานโรงเรียนขนาดเล็กที่ประสบผลสำเร็จ มีคุณภาพ จำนวน 2 โรงเรียนคือ โรงเรียนบ้านหนองฮีหนองแคน จังหวัดอุบลราชธานี และโรงเรียนบ้านผักนึ่ง จังหวัดยโสธร ซึ่งเป็นโรงเรียนขนาดเล็กต้นแบบที่ได้รับการยอมรับว่าจัดการศึกษามีคุณภาพ ได้รับการรับรองจากสำนักงานรับรองมาตรฐานและประเมินคุณภาพการศึกษา (สมศ.) ศึกษาเกี่ยวกับองค์ประกอบของรูปแบบการบริหารงานวิชาการสำหรับโรงเรียนขนาดเล็ก

2.2 ขั้นตอนการสร้างรูปแบบการบริหารงานวิชาการสำหรับโรงเรียนขนาดเล็ก และคู่มือการดำเนินการตามรูปแบบการบริหารงานวิชาการสำหรับโรงเรียนขนาดเล็ก

2.2.1 ตรวจสอบความเหมาะสมและความเป็นไปได้ของร่างรูปแบบการบริหารงานวิชาการสำหรับโรงเรียนขนาดเล็ก โดยได้ทำการสัมมนาอิงผู้เชี่ยวชาญ (Connoisseurship) จำนวน 1 ครั้ง ในวันที่ 11 พฤษภาคม 2552

2.2.2 ปรับปรุงรูปแบบแล้วจัดทำคู่มือและทำการประเมินความเหมาะสมของกลุ่มการดำเนินการตามรูปแบบการบริหารงานวิชาการสำหรับโรงเรียนขนาดเล็ก โดยผู้วิจัยได้นำเสนอให้ผู้เชี่ยวชาญประเมินคู่มือการดำเนินการตามรูปแบบการบริหารงานวิชาการสำหรับโรงเรียนขนาดเล็ก เกี่ยวกับความเหมาะสม เนื้อหาสาระ รูปแบบการพิมพ์ ความสะดวกในการนำไปใช้ ลักษณะทางกายภาพ พร้อมทั้งให้ข้อเสนอแนะ ผู้เชี่ยวชาญ จำนวน 5 คน ประกอบด้วย ผู้บริหารสถานศึกษา ผู้เชี่ยวชาญด้านวิชาการ และผู้เชี่ยวชาญด้านคู่มือ หลังจากผู้เชี่ยวชาญประเมินความเหมาะสมของกลุ่มการดำเนินการตามรูปแบบการบริหารงานวิชาการสำหรับโรงเรียนขนาดเล็กแล้วนำไปหาค่าดัชนีความสอดคล้อง โดยการวิเคราะห์ค่า IOC (Item Objective Congruence Index) ของแบบประเมินเป็นรายข้อ แล้วพิจารณารายการประเมินที่มีค่า IOC มากกว่า 0.50 ขึ้นไป ซึ่งพบว่าทุกข้อมีค่า IOC ระหว่าง 0.80-1.00

2.3 ขั้นตอนการทดลองใช้รูปแบบการบริหารงานวิชาการสำหรับโรงเรียนขนาดเล็ก โดยทำการทดลองในโรงเรียน จำนวน 1 โรงเรียน คือโรงเรียนวันครู 2502

2.4 ขั้นตอนประเมินผลการใช้รูปแบบการบริหารงานวิชาการสำหรับโรงเรียนขนาดเล็ก เก็บข้อมูลโดยใช้แบบสอบถามเกี่ยวกับ ความเหมาะสม ความเป็นไปได้ และความเป็นประโยชน์ของรูปแบบการบริหารงานวิชาการสำหรับโรงเรียนขนาดเล็กที่มีคุณภาพ และสัมภาษณ์เกี่ยวกับ ปัญหา อุปสรรค และข้อเสนอแนะ จากรองผู้อำนวยการสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามหาสารคาม เขต 1 ที่ได้รับมอบหมาย จำนวน 1 คนศึกษานิเทศก์สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามหาสารคาม เขต 1 จำนวน 3 คน กลุ่มผู้ร่วมวิจัย และผู้ให้ข้อมูลสำคัญในการวิจัย เป็นบุคลากรในโรงเรียนวันครู 2502 ทุกคน รวมทั้งคณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน รวม 11 คน

นิยามศัพท์เฉพาะ

1. โรงเรียนขนาดเล็ก หมายถึง โรงเรียนที่จัดการศึกษาขั้นพื้นฐานในสังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน ตามพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 โดยเป็นสถานศึกษาของรัฐที่เป็นนิติบุคคลตามระเบียบกระทรวงศึกษา มาตรา 35 และมีนักเรียน รวมแล้วไม่เกิน 120 คน ไม่รวมสถานศึกษาเอกชนและสถานศึกษาสังกัดองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น

2. รูปแบบ หมายถึง สิ่งที่สร้าง หรือพัฒนาขึ้น แสดงให้เห็นถึงองค์ประกอบสำคัญ ๆ ของเรื่องนั้นให้เข้าใจง่ายขึ้น เพื่อใช้เป็นแนวทางในการดำเนินงานต่อไป ในที่นี้หมายถึง รูปแบบ

การบริหารงานวิชาการสำหรับ โรงเรียนขนาดเล็ก ที่ประกอบด้วย องค์กรประกอบหลัก องค์กรประกอบย่อย และตัวบ่งชี้ของการบริหารงานวิชาการสำหรับ โรงเรียนขนาดเล็ก เพื่อใช้เป็นแนวทางในการดำเนินการบริหารงานวิชาการสำหรับ โรงเรียนขนาดเล็ก

3. การพัฒนารูปแบบ หมายถึง การศึกษาองค์ประกอบของรูปแบบหรือกรอบงานที่จะสร้าง และพัฒนารูปแบบ สร้างรูปแบบโดยการจัดทำร่างรูปแบบ ตรวจสอบรูปแบบ ปรับปรุงรูปแบบ จัดทำคู่มือการดำเนินการตามรูปแบบ ประเมินความเหมาะสมของคู่มือ ทดลองใช้รูปแบบ และ ประเมินผลการใช้การบริหารงานวิชาการสำหรับ โรงเรียนขนาดเล็ก

4. รูปแบบการบริหารงานวิชาการสำหรับ โรงเรียนขนาดเล็ก หมายถึง รูปแบบที่แสดงให้เห็นถึงองค์ประกอบหลัก องค์กรประกอบย่อย และตัวบ่งชี้ของการบริหารงานวิชาการสำหรับ โรงเรียนขนาดเล็กให้เข้าใจง่ายขึ้น เพื่อใช้เป็นแนวทางในการดำเนินงานการบริหารงานวิชาการสำหรับ โรงเรียนขนาดเล็ก และเพื่อทำให้การบริหารงานวิชาการสำหรับ โรงเรียนขนาดเล็ก ได้ผลสำเร็จ มีคุณภาพ ประกอบด้วย 2 องค์ประกอบหลัก คือ

4.1 องค์ประกอบหลักที่ 1 ขอบข่ายการบริหารงานวิชาการสำหรับ โรงเรียนขนาดเล็ก หมายถึง การดำเนินงานตามขอบข่าย และภารกิจของสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน งานการบริหารวิชาการ ดังนี้

4.1.1 การพัฒนาหลักสูตรของสถานศึกษา หมายถึง การพัฒนาหลักสูตรของตนเอง ตามแนวทางการปฏิรูปการศึกษา โดยศึกษาวิเคราะห์เอกสารหลักสูตรแกนกลาง วิเคราะห์เอกสาร สภาพแวดล้อม ข้อมูลสารสนเทศเกี่ยวกับสภาพปัญหา และความต้องการของสังคม ชุมชนและท้องถิ่น ประเมินสถานภาพสถานศึกษา กำหนดวิสัยทัศน์ภารกิจเป้าหมาย คุณลักษณะที่พึงประสงค์ โดยการมีส่วนร่วมของทุกฝ่าย จัดทำโครงสร้างหลักสูตรและสาระต่างๆ ที่กำหนดให้มีในหลักสูตร สถานศึกษา นำหลักสูตรไปใช้ในการจัดการการเรียนการสอน อันจะส่งผลต่อการพัฒนาคุณภาพ ผู้เรียนให้สูงขึ้น และมีประสิทธิภาพ

4.1.2 การพัฒนาสาระหลักสูตรท้องถิ่น หมายถึง การนำเอาหลักสูตรแกนกลางมา ปรับใช้ให้เหมาะสมกับสภาพความเป็นจริงและความต้องการของท้องถิ่น โดยนำทรัพยากรและ ภูมิปัญญาที่มีในท้องถิ่นเข้ามาจัดกระบวนการเรียนการสอนเพื่อให้ผู้เรียนได้เกิด การเรียนรู้ในสิ่ง ที่ใกล้ตัว เกิดความรัก ความผูกพันในท้องถิ่นมีประ โยชน์แก่การดำรงชีวิตประจำวันและสามารถ พัฒนาไปสู่งานอาชีพได้

4.1.3 การวางแผนงานด้านวิชาการ หมายถึง การกำหนดจุดมุ่งหมาย เป้าหมาย แนวทางการดำเนินงาน การประเมินผล การหาความร่วมมือในการทำงาน ซึ่งจะนำไปสู่ ความสำเร็จของการปฏิบัติงาน จึงจะสามารถวางแผนงานวิชาการได้ถูกต้องครอบคลุม

4.1.4 การจัดการเรียนการสอนและการพัฒนากระบวนการเรียนรู้ หมายถึง

การดำเนินการร่วมกันของบุคลากรทั้งในโรงเรียนและนอกโรงเรียนเพื่อให้ครูผู้สอนที่มีหน้าที่โดยตรงในการจัดการเรียนการสอนสามารถดำเนินการพัฒนาผู้เรียนให้มีคุณภาพ มีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนสูง เรียนด้วยความสุข และมีคุณลักษณะที่พึงประสงค์

4.1.5 การคัดเลือกหนังสือแบบเรียนเพื่อใช้ในสถานศึกษา หมายถึง การคัดเลือกหนังสือ แบบเรียนเพื่อใช้ในสถานศึกษา ใช้เป็นสื่อการจัดการเรียนรู้ การเรียนการสอน การอ่านเพิ่มเติม การอ่านเสริมบทเรียน และอ่านนอกเวลา และเป็นหนังสือที่มีลักษณะของหนังสือที่ดี

4.1.6 การพัฒนาและใช้เทคโนโลยีเพื่อการศึกษา หมายถึง การดำเนินการสำรวจสื่อที่มีอยู่และนำมาพัฒนาสื่อให้มีคุณภาพที่สามารถใช้ในการจัดกิจกรรมการเรียนรู้อย่างมีประสิทธิภาพ รวมทั้งจัดหาและผลิตสื่อเพิ่มเติมทั้งสื่อที่เป็นสื่อธรรมชาติและสื่อที่ทันสมัยอย่างหลากหลาย โดยประสานความร่วมมือกับสถาบัน องค์กรอื่นๆ ในการจัดหาสื่อเทคโนโลยีมาใช้ให้เหมาะสมและเพียงพอ และมีการประเมินผลการใช้และพัฒนาสื่อร่วมกัน

4.1.7 การพัฒนาและส่งเสริมให้มีแหล่งเรียนรู้ หมายถึง การสำรวจจัดหาและใช้แหล่งการเรียนรู้ที่เป็นสื่อประเภทต่าง ๆ ทั้งวัสดุ เครื่องมือ เทคนิค วิธีการ เนื้อหา อาคารสถานที่ บุคคล วัฒนธรรมประเพณี ที่มีความสำคัญและประโยชน์ ให้ผู้เรียนได้รับประสบการณ์ตรง มีความสนุกสนาน น่าสนใจ ผู้เรียนมีความรู้เกี่ยวกับท้องถิ่น แก้ปัญหาการขาดแคลนทรัพยากร ให้สังคมได้มีส่วนร่วมในการจัดการศึกษา ส่งเสริมความสัมพันธ์ระหว่างการจัดการเรียนรู้กับชีวิตความเป็นอยู่ของชุมชนท้องถิ่นกับชีวิตประจำวันของผู้เรียน การใช้แหล่งเรียนรู้ประกอบ การจัดกิจกรรมการเรียนรู้โดยการนำชุมชนเข้าสู่โรงเรียน และ การนำโรงเรียนออกสู่ชุมชน

4.1.8 การวัดผล ประเมินผล และการดำเนินการเทียบโอนผลการเรียน หมายถึง กระบวนการกำหนด จำนวน ตัวเลข หรือสัญลักษณ์เพื่อใช้แทนคุณลักษณะ ปริมาณ ขนาด ของสิ่งของหรือบุคคลที่ต้องการวัด แล้วข้อมูลจากการกระทำการวัดมาตัดสินค่า เพื่อกำหนดคุณค่า ลักษณะของสิ่งของหรือบุคคลอย่าง มีระบบ รวมทั้งมีการเทียบโอนความรู้ และประสบการณ์ ผลการเรียนรู้จากการจัดการศึกษารูปแบบต่างๆ ทั้งการศึกษาในระบบ นอกกระบบ และการศึกษาตามอัธยาศัย ใช้เป็นส่วนหนึ่งของการเรียนในระบบที่กำลังศึกษาอยู่ได้

4.1.9 การนิเทศการศึกษา หมายถึง กระบวนการทำงานร่วมกันระหว่างผู้บริหาร โรงเรียนและครู โรงเรียน เพื่อช่วยเหลือ สนับสนุน แนะนำซึ่งกันและกัน โดยเน้นความมีส่วนร่วมในการพัฒนาปรับปรุงประสิทธิภาพการปฏิบัติงานของครู ที่ทำให้ครูมีความพึงพอใจ และมีกำลังใจ ที่จะพัฒนาการจัดการเรียนการสอน และพัฒนาการดำเนินงานใด ๆ ของโรงเรียน ให้เป็นไปตามมาตรฐานใด ๆ ของโรงเรียนและของบุคลากรให้สูงขึ้นและรักษาไว้ และเพื่อให้เกิดผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของนักเรียนให้สูงขึ้นตามจุดมุ่งหมายที่ต้องการ จนส่งผลให้โรงเรียนเป็นที่ยอมรับของผู้รับประโยชน์ทุกฝ่าย

4.1.10 การวิจัยเพื่อพัฒนาคุณภาพการศึกษาในสถานศึกษา หมายถึง การพัฒนาคุณภาพการจัดกระบวนการเรียนรู้ให้เป็นไปตามความแตกต่างของผู้เรียน และสอดคล้องกับสภาพของท้องถิ่นในแต่ละชุมชนนั้น ๆ เพื่อพัฒนาการเรียนรู้ โดยมีขั้นตอนของกระบวนการวิจัยเพื่อพัฒนาการเรียนรู้ที่สำคัญ 5 ขั้นตอน คือ การสำรวจและวิเคราะห์ปัญหา การกำหนดวิธีการในการแก้ปัญหา การพัฒนาวิธีการหรือนวัตกรรมและเครื่องมือวัด การนำวิธีการหรือนวัตกรรมไปใช้ และการวิเคราะห์ข้อมูลและเสนอผล

4.1.11 การแนะแนวการศึกษา หมายถึง การดำเนินการวิเคราะห์สภาพปัญหาและความต้องการและจุดที่จะพัฒนานักเรียน แล้วกำหนดเป็นเป้าหมายในการดำเนินงาน โดยจัดกิจกรรมบริการต่าง ๆ ให้สอดคล้องกับสภาพปัญหาและความต้องการของนักเรียน

4.1.12 การจัดทำระเบียบและแนวปฏิบัติเกี่ยวกับงานด้านวิชาการของสถานศึกษา หมายถึง การจัดทำระเบียบและแนวปฏิบัติเกี่ยวกับการบริหารงานวิชาการ การดำเนินกิจกรรมการเรียนการสอนให้มีประสิทธิภาพ บรรลุตามจุดมุ่งหมายของหลักสูตร ผู้ปฏิบัติงานปฏิบัติได้สะดวกถูกต้อง เป็นระบบ สามารถตรวจสอบได้ อันจะนำมาซึ่งคุณภาพของการจัดการศึกษา ผู้เรียนมีลักษณะที่พึงประสงค์โดยอาศัยระเบียบกฎหมายที่ให้อำนาจไว้

4.1.13 การพัฒนาระบบประกันคุณภาพภายในและมาตรฐานการศึกษา หมายถึง กระบวนการในการจัดการศึกษาที่ได้มีการวางแผนหรือจัดระบบไว้เป็นอย่างดี ซึ่งทำให้เกิดความมั่นใจได้ว่าจะนำไปสู่การได้ผู้สำเร็จการศึกษาที่มีคุณภาพตามมาตรฐานที่กำหนดไว้โดยมีการดำเนินงานการประกันคุณภาพการศึกษา 3 ขั้นตอน คือ 1) การควบคุมคุณภาพ เป็นการกำหนดมาตรฐานคุณภาพและการพัฒนาสถานศึกษาให้เข้าสู่มาตรฐาน 2) การตรวจสอบคุณภาพ เป็นการตรวจสอบ และติดตามผลการดำเนินงานให้เป็นไปตามมาตรฐานที่กำหนด และ 3) การประเมินคุณภาพเป็นการประเมินคุณภาพของสถานศึกษา

4.1.14 การประสานความร่วมมือในการพัฒนาวิชาการกับสถานศึกษาและองค์กรอื่น หมายถึง การประสานความร่วมมือ ช่วยเหลือด้านงานวิชาการกับสถานศึกษาของรัฐ เอกชน และองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ทั้งที่จัดการศึกษาขั้นพื้นฐานและระดับอุดมศึกษา ทั้งภายในเขตพื้นที่การศึกษา ต่างเขตพื้นที่การศึกษา ร่วมทั้งสร้างเครือข่ายความร่วมมือในการพัฒนาวิชาการกับองค์กรต่างๆ ทั้งภายในและต่างประเทศ เพื่อพัฒนา

4.1.15 การส่งเสริมและสนับสนุนงานวิชาการแก่บุคคล ครอบครัวยุวมชน องค์กรหน่วยงาน สถานประกอบการและสถาบันอื่นที่จัดการศึกษา หมายถึง การส่งเสริมและสนับสนุนงานวิชาการแก่บุคคล ครอบครัวยุวมชน องค์กร หน่วยงานและสถาบันอื่นที่จัดการศึกษาเป็นหน้าที่ที่สถานศึกษาให้บริการทางด้านการศึกษาแก่ผู้มีส่วนเกี่ยวข้อง ด้านต่าง ๆ เพื่อให้เกิดกระบวนการเรียนรู้ของชุมชนซึ่งมีความจำเป็นอย่างยิ่งที่โรงเรียนจะต้องเป็นผู้นำในการถ่ายทอดทางวิชาการให้

ชุมชนสามารถอนุรักษ์ภูมิปัญญาท้องถิ่นให้มีความคงทน เป็นวัฒนธรรมที่สืบทอดต่อๆ ไปและให้ความยั่งยืนสืบไป

4.2 องค์ประกอบหลักที่ 2 กระบวนการพัฒนาการบริหารงานวิชาการสำหรับโรงเรียนขนาดเล็ก หมายถึง กระบวนการในการปฏิบัติงานของโรงเรียนขนาดเล็ก ได้แก่

4.2.1 การระบุเป้าหมาย หมายถึง การกำหนดเป้าประสงค์ (Goals) งานวิชาการที่ดีขึ้น กว้างขึ้น มีประสิทธิภาพมากขึ้น

4.2.2 การจัดทำแผนกลยุทธ์ หมายถึง การกำหนดกลยุทธ์งานวิชาการเป็นขั้นตอนที่โรงเรียนเลือกวิธีการที่เป็นไปได้ คุ้มค่า คุ้มทุน และสอดคล้องกับวิสัยทัศน์ พันธกิจ และเป้าประสงค์ ที่จะปฏิบัติให้ประสบความสำเร็จบรรลุเป้าหมาย

4.2.3 การปฏิบัติงานตามแผนกลยุทธ์ หมายถึง การดำเนินการตามแผนกลยุทธ์งานวิชาการที่กำหนดไว้ให้บรรลุเป้าหมาย

4.2.4 การส่งเสริม ควบคุม กำกับ ติดตาม นิเทศ หมายถึง การดำเนินการส่งเสริม ควบคุม กำกับ ติดตาม นิเทศ การปฏิบัติงานของบุคลากรในการดำเนินการตามแผนกลยุทธ์งานวิชาการที่กำหนดไว้ให้บรรลุเป้าหมาย

4.2.5 การตรวจสอบและประเมินผล หมายถึง การดำเนินการตรวจสอบและประเมินผลการดำเนินการตามแผนกลยุทธ์งานวิชาการที่กำหนดไว้

4.2.6 การสะท้อนผล รายงานผลการดำเนินงาน และการนำผลการประเมินไปใช้ หมายถึง การรายงานผล การปฏิบัติงานประจำปี แสดงให้เห็นผลการดำเนินงานว่าบรรลุความสำเร็จตามเป้าประสงค์ที่กำหนดไว้ และการนำผลการประเมินไปใช้

5. คู่มือการดำเนินการตามรูปแบบการบริหารงานวิชาการสำหรับโรงเรียนขนาดเล็ก หมายถึง หนังสือที่เขียนขึ้นเพื่อเป็นแนวทางให้ผู้ใช้คู่มือ ได้ศึกษาทำความเข้าใจและสามารถนำไปปฏิบัติตาม เพื่อให้การดำเนินการตามรูปแบบการบริหารงานวิชาการสำหรับโรงเรียนขนาดเล็ก มีคุณภาพให้มากที่สุดและบรรลุผลสำเร็จตามเป้าหมายด้วยตนเอง

กรอบแนวคิดการวิจัย

กรอบแนวคิดในการวิจัยครั้งนี้ จำแนกได้ดังนี้

1. กรอบแนวคิดเกี่ยวกับขอบข่ายและภารกิจงานด้านวิชาการ ดังนี้ การพัฒนาหลักสูตรของสถานศึกษา การพัฒนาสาระหลักสูตรท้องถิ่น การวางแผนงานด้านวิชาการ การจัดการเรียนการสอนและการพัฒนากระบวนการเรียนรู้ การคัดเลือกหนังสือแบบเรียนเพื่อใช้ในสถานศึกษา การพัฒนาและใช้เทคโนโลยีเพื่อการศึกษา การพัฒนาและส่งเสริมให้มีแหล่งเรียนรู้ การวัดผล ประเมินผล และการดำเนินการเทียบโอนผลการเรียน การนิเทศการศึกษา การวิจัยเพื่อพัฒนาคุณภาพ

การศึกษาในสถานศึกษา การแนะแนวการศึกษา การจัดทำระเบียบและแนวปฏิบัติเกี่ยวกับงานด้าน วิชาการของสถานศึกษา การพัฒนาระบบประกันคุณภาพภายในและมาตรฐานการศึกษา การประสานความร่วมมือในการพัฒนาวิชาการกับสถานศึกษาและองค์กรอื่น การส่งเสริมและสนับสนุนงาน วิชาการแก่บุคคล ครอบครัว ชุมชน องค์กร หน่วยงาน สถานประกอบการและสถาบันอื่นที่จัด การศึกษาให้มีความเข้มแข็งทางวิชาการ

2. กรอบแนวคิดเกี่ยวกับกระบวนการพัฒนาการบริหารงานวิชาการ คือ การระบุ เป้าหมาย การจัดทำแผนกลยุทธ์ การปฏิบัติตามแผนกลยุทธ์ การส่งเสริม ควบคุม กำกับ ติดตาม นิเทศ การตรวจสอบ การประเมินผล การสะท้อนผล รายงานผลการดำเนินงาน และการนำผล การประเมินไปใช้

ประโยชน์ที่ได้รับจากการวิจัย

ประโยชน์เชิงวิชาการ

การวิจัยในครั้งนี้ทำให้เกิดองค์ความรู้ใหม่เกี่ยวกับรูปแบบการบริหารงานวิชาการ สำหรับโรงเรียนขนาดเล็ก มาใช้ในการบริหารสถานศึกษา เพื่อให้เกิดประสิทธิผลในการบริหาร และจัดการศึกษาในโรงเรียนขนาดเล็ก ได้อย่างเหมาะสม

ประโยชน์ในเชิงประยุกต์

ผลจากการวิจัยครั้งนี้จะเป็นประโยชน์ต่อผู้บริหาร โรงเรียนขนาดเล็กในสังกัดอื่น และ จะเป็นพื้นฐานสำหรับการวิจัยที่เกี่ยวข้องกับการบริหารสถานศึกษาในแง่มุมอื่นๆ ต่อไป